

**PROIECT DE MODERNIZARE A ORAȘULUI MIZIL
ÎN PERIOADA INTERBELICĂ.
INTRODUCEREA ILUMINATULUI ELECTRIC**

Dr. Elena GHEORGHE

**PROJECT OF MODERNIZATION OF THE CITY OF MIZIL
DURING THE INTERWAR PERIOD.
THE INTRODUCTION OF ELECTRIC LIGHTING**

Abstract

Modernization means adapting to the requirements of a given present, it means renewal and at the same time bringing certain states of affairs into correspondence and in accordance with the new of their time.

Modernization is a stage in history of civilization, the fruit of scientific and technologic progress being a process that brings together all fields. In an international climate that led to the expansion of modern methods of activity, Romania was concerned about taking crucial steps towards progress. Obviously, the entire process was not easy at all. It was not a simple imitation without the involvement of the local factor. Not everything was taken over but everything had a limit which, when crossed over, the power of correction of the existing reality interferred.

In this framework of modernization that covered all areas of political, economical and cultural life, one should mention the efforts of the mayors of the city of Mizil, a part of Buzau county at that time, to introduce the electric lighting in this place.

Cuvinte cheie: Mizil, modernizare, perioada interbelică, iluminatul public

Keywords: Mizil, modernization, interwar period, public lighting

Modernizarea înseamnă adaptarea la cerințele unui prezent dat, înseamnă înnoire, aducerea unor stări de lucruri în corespondență și concordanță cu noul din timpul lor. Modernizarea este o etapă în istoria civilizației, rod al progresului științific și tehnologic, presupunând un proces înglobator al tuturor domeniilor.

În spațiul românesc modernizarea nu a început în același timp și cu aceeași intensitate peste tot. Cel mai vizibil ea s-a manifestat în Bucovina, Transilvania și Banat; a urmat vechea Românie și cu mai puține efecte în Basarabia sub stăpânirea rusă¹.

În acest cadru al modernizării care a cuprins toate domeniile vieții politice, economice și culturale se înscriu și eforturile edililor orașului Mizil, pe atunci component al județului Buzău, de a introduce iluminatul electric în această urbe.

Provenit dintr-o veche stație de poștă, cu un pronunțat caracter rural până în perioada interbelică, orașul Mizil, așezat la jumătatea distanței dintre Ploiești și Buzău, avea în anul 1928 o populație ce depășea cu puțin 7000 de locuitori și era un important centru economic în regiune. Avea 10 km de stradă, în genere pavată și complet populată². Iluminatul public se realiza prin lămpi obișnuite de petrol și de benzină. Dintr-un raport al Poliției Mizil, din 29 martie 1922, aflăm că orașul avea 56 de felinare care se stingeau la ora 23⁰⁰. Primăria aloca zilnic câte 8 litri de gaz pentru iluminarea orașului, aproximativ 140 grame pentru fiecare felinar, cantitate insuficientă pentru ca acestea să rămână aprinse până la ziuă³.

Efortul primăriei în sectorul iluminatului public era enorm. De exemplu, costul acestuia pentru lunile ianuarie și februarie 1922 a fost de 1999 lei și 85 bani și urma să crească ulterior, deoarece prețul petrolului era în ascensiune, începând cu ianuarie 1922⁴. Dezvoltarea economică modernă, bazată pe cerere și ofertă, a dat însă posibilitatea acestei instituții să cumpere petrolul necesar iluminării orașului la prețuri rezonabile. Astfel, dacă la începutul anului 1922, fabricile din Buzău anunțau o majorare a prețului petrolului la 2,30 lei/litru, „Corona – Fabrică de petrol și derivate” din Mizil propunea primăriei petrol lampant de bună calitate cu prețul de doar 1,75 lei/litru⁵.

¹ Ion Bulei, *Modernizarea la români*, în „Ipostaze ale modernizării Vechiului Regat”, Editura Universității București, 1998, p. 7.

² Direcția Județeană Buzău a Arhivelor Naționale, (în continuare D.J.A.N.BZ.), fond *Primăria Oraș Mizil*, dosar 8/1928, f. 122.

³ Ibidem, dosar 3/1922, f. 11.

⁴ Ibidem, f. 8.

⁵ Ibidem, f. 16.

Cheltuielile erau ridicate și în cazul achiziționării de lămpi, pentru înlocuirea celor deteriorate. Unul dintre furnizori, Societatea „Oslo” anunța primăria din Mizil că prețul de cumpărare al lămpilor a crescut de la 3000 lei la 6000 lei/ bucată, la care se adăugau pentru montare 300 lei/bucată, plus cheltuielile de transport ale montatorului firmei⁶. Mai mult, la 14 iunie 1922 „Societatea Anonimă pentru distribuirea produselor petrolului” a trimis o adresă primăriei solicitându-i achitarea sumei de 16.000 de lei pentru butoaiile facturate cu chitanța nr.4237 din 30.04.1921. Acestea fuseseră date cu împrumut în anul 1916, cu obligația de a fi restituite. Pentru că acest lucru nu s-a întâmplat, firma respectivă a comunicat atât Primăriei Orașului Mizil, cât și Ministerului de Interne că ele trebuie achitate⁷.

În această situație, Primăria Mizil a micșorat numărul felinarelor ce urmau să fie aprinse odată cu lăsarea întunericului. Reacția locuitorilor a fost imediată. Cei din cătunul Fefelei au semnat o adresă prin care rugau să fie alimentate cu petrol lampant și felinarele de acolo care erau instalate cu cheltuiala preotului bisericii. Din cauza întunericului, sătenii și alți trecători erau foarte expuși la accidente și se dădea ca exemplu evenimentul întâmplat cu o căruță încărcată cu vase de vin care s-a răsturnat pe drumul care merge spre Călugăreni⁸.

O altă problemă o reprezenta furtul sau distrugerea lămpilor și-a felinarelor. Pentru rezolvarea ei s-a stabilit ca sergenții din oraș să supravegheze pe timpul nopții. Se oferea o recompensă de 100 lei celui care prindea de unul singur un astfel de hoț⁹.

Depășită de situație, conducerea orașului Mizil a hotărât la mijlocul lunii august 1922, concesiunea iluminatului orașului cu electricitate unei societăți sau unui particular. Pentru că acest lucru se realizase cu succes în alte orașe ale țării, Primăria Orașului Mizil a trimis Primăriei Oltenița (județul Ilfov) rugămintea de a comunica modul în care a concesionat iluminatul și o copie de pe actele de concesiune, regulamente și toate documentele respective¹⁰.

Nu știm dacă cererea mizilenilor a fost onorată sau nu, cert este că la 8 octombrie 1927, I. P. Ciocâlțeu, în calitate de director al Consiliului Tehnic Superior din cadrul Ministerului Lucrărilor Publice a trimis Primăriei Orașului Mizil o adresă prin care recomanda pentru îndrumarea în vederea iluminatului

⁶ Ibidem, f. 3.

⁷ Ibidem, f. 23.

⁸ Ibidem, f. 35.

⁹ Ibidem, f. 34.

¹⁰ Ibidem, f. 29.

cu electricitate al orașului sau chiar pentru întocmirea proiectului respectiv câțiva profesori de la Școala Politehnică din București. Printre aceștia erau inginerul Ștefănescu Radu, directorul general al Societății de Gaz și Electricitate din București, inginerul Budeanu Constantin, director la Societatea „Electrică” din București și inginerul Gheorghiu S. Ion, director la Societatea de Gaz și Electricitate din București¹¹.

Analizând aceste recomandări, la 17 octombrie 1927, primarul Petre Alexandrescu îi propunea profesorului inginer Ștefănescu Radu, întocmirea unui proiect și a unui deviz pentru darea în concesiune a iluminatului cu electricitate a orașului Mizil¹². Răspunsul acestuia a fost afirmativ, dar rămânea de rezolvat problema onorariului, în condițiile în care comuna nu avea venituri foarte mari. În scrisoarea din 31 octombrie 1927, edilul Mizilului este înștiințat că onorariul depindea de valoarea lucrărilor, în mod obișnuit fixându-se între 1-2% din deviz. Oricât de mică ar fi lucrarea, onorariul urma să fie de cel puțin 60.000 de lei, la care se adăugau 1000 de lei pentru fiecare zi când se deplasa în localitate pentru corectură, măsurători, etc. Onorariul trebuia plătit astfel: 1/3 la început, adică 20.000 de lei; 1/3 la predarea proiectului, iar restul după aprobarea Consiliului Tehnic Superior și al Consiliului Superior al Energiei. Referitor la costurile iluminatului public, după primul calcul, acestea se ridicau la aproximativ 130.000 de lei anual¹³.

Cu acordul ambelor părți, s-a început lucrul la Devizul pentru construcția rețelei electrice și a Caietului de sarcini pentru concesiunea iluminatului public în orașul Mizil. Conform acestora, pentru constituirea unei uzine electrice și a instalațiilor de iluminat public urmau să fie cheltuite 4.500.000 de lei. Uzina și anexele necesare exploatarei trebuiau să fi construite pe un teren de cca. 3000 m² aflat în spatele cazarmii de pompieri, în termen de 10 luni de la semnarea contractului, fără nici un fel de prelungire, în afara cazurilor de război sau greve ale lucrătorilor.

Durata concesiunii era de 30 de ani, începând din prima zi de funcționare a uzinei electrice. La sfârșitul acestei perioade uzina electrică cu toate instalațiile mecanice și electrice, atelierul și sculele de reparații și întreținere, rețeaua electrică din oraș cu toate lămpile și aparatele treceau de drept în proprietatea Primăriei Orașului Mizil fără nici un fel de plată sau despăgubire către întreprinzător, predate toate în bună stare de funcționare. Concesionarul era obligat ca în timpul primilor 20 de ani ai concesiunii să facă pe cheltuiala sa proprie și fără nici un fel de despăgubire orice lucrări de mărire

¹¹ Ibidem, dosar 7/1928, f. 8.

¹² Ibidem, f. 25.

¹³ Ibidem, f. 23.

sau transformare ar fi nevoie la uzină sau reţea, pentru a satisface toate cererile de energie din oraş.

Conform caietului de sarcini, reţeaua electrică a oraşului trebuia să cuprindă 170 de lămpi amplasate astfel: 1 lampă de 200-220 W aşezată în Piaţa N. Filipescu, 9 lămpi de la 100-200 W pe strada N. Filipescu, 80 lămpi de la 70-220 W pe Şoseaua Mihai Bravu şi pe strada Carol şi alte 80 lămpi de la 40-220 W aşezate pe restul străzilor¹⁴.

Furnizarea curentului electric trebuia să fie permanentă. Erau acceptate întreruperi doar duminica sau în timpul sărbătorilor legale de la orele 8 la 13, sau între orele 12-13 în zilele de lucru şi numai pentru executarea unor reparaţii sau lucrări în uzină sau reţea. În situaţii de urgenţă, curentul se mai putea întrerupe pentru 2 ore după miezul nopţii cu acordul prealabil al primăriei şi înştiinţarea abonaţilor.

În privinţa tarifului energiei electrice, primăria se angaja să plătească lunar 150.000 de lei concesionarului, adică 4,50 lei/kw socotit după puterea lămpilor şi orele de funcţionare. Pentru lămpile găsite stinse primăria îşi rezerva dreptul să facă din plata lunară o reţinere egală cu 5 ori costul energiei electrice care s-ar fi consumat pe timpul cât a durat stingerea în prima noapte; dacă această lampă ar fi rămas stinsă şi a doua şi a treia noapte etc., atunci reţinerea se făcea de două sau trei ori mai mare. Consumatorilor particulari, cu mai puţin de 6 becuri instalate, urma să li se aplice un tarif global socotindu-li-se zilnic: pentru un bec de 50 w; $\frac{1}{4}$ din preţul unui kw/h, pentru un bec de 25 w, $\frac{1}{8}$ din preţul unui kw/h; pentru un bec de 16 w, $\frac{1}{10}$ din preţul unui kw/h. Consumatorii cu mai mult de 6 becuri trebuiau să plătească energia electrică după un contor instalat de concesionar, în schimbul unei chirii lunare¹⁵.

Plata curentului urma să se facă lunar sau trimestrial. În cazul celor răi platnici, după 15 zile de la avizare, concesionarul îşi rezerva dreptul de a întrerupe furnizarea curentului electric.

La 22 martie 1928, Primăria Oraşului Mizil l-a anunţat pe profesorul inginer Ştefănescu Radu că Ministerul Industriei şi Comerţului, Direcţia Energiei a aprobat proiectul pentru iluminarea oraşului cu electricitate. În 3 aprilie 1928 acesta a fost aprobat şi de Consiliul Tehnic Superior¹⁶.

După obţinerea acestor aprobări s-a trecut la organizarea licitaţiei publice pentru concesionarea iluminatului public al oraşului Mizil, fixată în 11 mai 1928. În acest scop s-au tipărit anunţuri în ziarele „Argus” şi

¹⁴ Ibidem, dosar 8/1928, f. 7.

¹⁵ Ibidem, f. 12.

¹⁶ Ibidem, dosar 7/1928, f. 58.

„Universul”¹⁷. Anunțul a apărut și scris de mână și a fost afișat în localul Primăriei, Poliției și în cafeneaua Niculaete Stavirescu¹⁸. Un exemplar al anunțului a fost plasat de către Petre Gh. Ionescu, subcomisar de Poliție la Circa 1 din București pe ușa „Cafeului Grand”¹⁹. Erau astfel făcute publice condițiile participării la licitație: devizul întocmit era în valoare de 4.500.000 de lei, garanția provizorie era de 6 %, iar cea definitivă de 10 % din valoare²⁰.

După publicarea anunțului, Primăria Orașului Mizil a primit mai multe oferte de colaborare: de la „Elin” – Societate Anonimă Română pentru Industria Electrică din București, de la Societatea „Oilfields Supply Co” din Ploiești, „Energia” Societate Română pentru Întreprinderi Electrotehnice, Electrochimice și Mecanice, București, precum și de la reprezentanții generali din România ai firmelor „Bergmann – Elektrizitats – Werke”, „A. G. Berlin” și „Gebruder Koerting Hannover”²¹. Toate s-au adresat primarului Petre Alexandrescu cu rugămintea de a dispune trimiterea unui exemplar al caietului de sarcini și condițiile de licitație pentru electrificarea orașului Mizil. În răspunsul său, edilul arăta că acest caiet de sarcini se găsește într-un singur exemplar, astfel că societățile interesate erau rugate să-și trimită fiecare câte un reprezentant la Mizil, pentru a obține informațiile necesare. Probabil din această cauză, licitația din 11 mai 1928 a fost un eșec. Din procesul verbal încheiat de secretarul V. Oprescu în prezența primarului Petre Alexandrescu și ai membrilor delegației permanente, Gheorghe V. Anost și Iancu Georgescu rezultă că la licitația pentru concesiunea „luminatului cu electricitate a orașului Mizil” nu s-a prezentat nimeni²². În consecință, s-a hotărât o nouă licitație pentru ziua de 20 iulie 1928, la orele 10 dimineața în localul Primăriei²³.

În paralel cu ofertele societăților amintite, Direcțiunea Tehnică a Primăriei Mizil a primit și o ofertă pentru postul de electrician, de la Longiu Melente, domiciliat în Ploiești. Acesta menționa în cererea sa că în ultimul timp a fost electrician șef la Societatea „Steaua Română” din Bușteni și că poate aduce acte doveditoare imediat ce va fi solicitat²⁴.

Pentru licitația din 20 iunie 1928 și-au prezentat oferta următoarele societăți: „Noris”- Societate de Electricitate – București, „Astra” – Prima fabrică română de vagoane și motoare S.A. cu sediul tot în București,

¹⁷ Ibidem, f. 46.

¹⁸ Ibidem, f. 50-51.

¹⁹ Ibidem, f. 57.

²⁰ Ibidem, dosar 8/1928, f. 16.

²¹ Ibidem, dosar 7/1928, f. 54-60.

²² Ibidem, dosar 8/1928, f. 27.

²³ Ibidem, f. 28.

²⁴ Ibidem, dosar 7/1928, f. 73.

Societatea Anonimă de Electricitate „Brown Boveri”, filiala din România a concernului elvețian. Aceasta din urmă a fost singura care a primit un exemplar al caietului de sarcini referitor la concesiunea iluminatului electric, pe care-l remite la 13 iunie 1928²⁵.

Spre dezamăgirea primarului Petre Alexandrescu, în 20 iunie 1928 nu s-a prezentat nici un candidat la licitație, aceasta amânându-se pentru 25 august²⁶. La această nouă licitație și-au prezentat oferta doar doi particulari, Gheorghe Zarapopol din Constanța și Ștefan Aburel, cu domiciliul în Vălenii de Munte, proprietarul unei uzine electrice, al unui magazin electrotehnic și al unui depozit de materiale electrice²⁷. Neîncrezători în posibilitățile financiare ale ofertanților, membrii comisiei au reprogramat licitația pentru 15 octombrie 1928²⁸.

Anunțul pentru organizarea noii licitației a apărut în Monitorul Oficial, nr. 197 la pagina 11040²⁹. A fost trimis spre afișare Primăriilor din Bacău, Ploiești, Vălenii de Munte, Buzău, Galați și Prefecturii Poliției București³⁰. Toate aceste primării au răspuns pozitiv și au publicat în orașele lor informații despre licitație.

Au ofertat, din nou, mai multe societăți printre care „Calculator”-Societate Anonimă Română, Reprezentanța „Burroughs” - București, „I.M.I”-Întreprinderi Industriale și Miniere. Societate în nume colectiv – București, „Mecone” – Metalurgie și Construcții Mecanice, București, „Leomag” – Reprezentanța Generală a fabricii de Motoare Diesel din Leobersdorf, București și Întreprinderile Tehnice „Ing. D. Bogdan” cu sediul tot în București. Nemultiplicarea caietelor de sarcini și a devizelor a făcut ca în 15 octombrie 1928 să se prezinte la licitație doar Ștefan Răzuș din Galați și Ștefan Aburel din Vălenii de Munte. Din analiza celor două oferte a rezultat ca fiind mai avantajoasă aceea a lui Ștefan Aburel, astfel încât s-a declarat adjudecată concesiunea provizorie de către acesta³¹.

Primăria Orașului Mizil dorea să introducă iluminatul electric, dar situația financiară precară în care se găseau finanțele orașului nu permitea nici măcar o bună întreținere a vechilor lămpi cu gaz. Mecanicul comunal Gheorghe L. Anghel informa la începutul anului 1929 conducerea primăriei că există o lipsă de petrol lampant și că trebuiau înlocuite foarte multe globuri,

²⁵ Ibidem.

²⁶ Ibidem, f. 82.

²⁷ Ibidem, f. 118.

²⁸ Ibidem, f. 52.

²⁹ Ibidem, f. 75.

³⁰ Ibidem, f. 55-71.

³¹ Ibidem, f. 74-88.

site și magneze. De exemplu, pe 7 februarie 1929 nu s-au aprins decât 11 lămpi din lipsa sitelor³².

Furnizorul de globuri, site și magneze era Societatea „Petromas” din București care vindea globurile la prețul de 100 lei bucata, iar sitele la prețul de 30 lei bucata³³.

În privința petrolului lampant, primăria a primit mai multe oferte, modificate aproape lunar fie datorită concurenței, fie variației costurilor de producție. Astfel, dacă în luna martie 1929 „Gheorghe Păunescu – Magazin cu coloniale și Fierărie” din Mizil oferea petrol rafinat cu prețul de 3,70 lei pe litru și benzină ușoară cu 9,10 lei pe litru, în luna aprilie aceeași firmă oferea petrolul rafinat cu prețul de 3,50 lei pe litru și benzina ușoară cu 8,40 lei pe litru³⁴. Alte oferte au venit de la „C. Alexandrescu și I. Popovici – Depozit de petrol, benzină și ulei” cu sediul tot în Mizil. Aceștia au cerut primăriei pentru iluminatul orașului, în lunile martie și iulie, la benzina ușoară un preț de 8,30 lei pe litru, respectiv 9,20 lei pe litru, iar la petrol rafinat 3,30 lei pe litru, respectiv 4,20 lei pe litru. Oferta acestora era și mai diversificată, în sensul că aveau și sticle de lămpi nr. 11 la prețul de 4,50 lei bucata, fitil pentru lămpi nr. 11 la 10 lei metrul, spirt denaturat cu 40 lei litrul și chibrituri cu prețul Regiei³⁵.

Lipsa unui iluminat public corespunzător a provocat o nemulțumire firească în rândul locuitorilor. Atât comercianții cât și cetățenii au depus mai multe memorii la primărie prin care arătau starea precară a iluminatului public în anumite zone ale orașului; dintre toate străzile Mizilului, „strada fostă Madona este cea mai lipsită de lumină din oraș”³⁶.

Urmează o perioadă în care ne lipsesc informațiile despre starea iluminatului public din Mizil. Nu știm de ce câștigătorul licitației din 15 octombrie 1928, Ștefan Aburel nu a început lucrările luate în concesiune. Cert este că în septembrie 1930, Primăria Mizil trimite caietul de sarcini privind construcția unei uzine electrice Societății „Electrice” – filiala Câmpina. Din greșeală caietul ajunge la Comarnic. Aici societatea respectivă nu avea filială, deoarece nu exista iluminat public. Dirigintele oficiului poștal din Comarnic, realizând că este o confuzie, trimite coletul la Câmpina, numai că acesta se pierde pe parcurs³⁷.

³² Ibidem, f. 119.

³³ Ibidem, dosar 1171929, f. 1-2.

³⁴ Ibidem, f. 11.

³⁵ Ibidem, f. 5.

³⁶ Ibidem, f. 16.

³⁷ Ibidem, dosar 7/1930, f. 7-11.

În anul 1931, Primăria Orașului Mizil a organizat mai multe licitații publice pentru darea în antrepriză a lucrărilor de construire, instalare a uzinei și a rețelei electrice a orașului conform proiectului, în valoare de 3.900.000 de lei. Anunțurile au fost publicate în Monitorul Oficial din 6 octombrie 1931 și 24 noiembrie 1931, în ziarele „Argus” și „Vocea Buzăului”³⁸.

La 9 decembrie 1931, licitația nu s-a putut ține, deoarece nu s-a prezentat decât un concurent din partea Societății „Brown Boveri”. Asemenea licitații eșuate au avut loc pe tot parcursul anului 1932. Într-un final, la 12 mai 1933, Primăria Orașului Mizil a primit și a acceptat oferta pentru iluminatul cu electricitate al orașului Mizil din partea lui Aurel Orghidan și Eugen Horvath, coproprietarii firmei „Orghidan & Horvat”, înregistrată la Tribunalul Brașov sub nr. EF.16/1925 și „Orghidan Horvat & Compani”, înregistrată la Tribunalul Brașov sub nr. F.S. 17/1929.

Astfel, întreprinzătorii brașoveni se obligau să instaleze o uzină electrică pentru iluminatul public și particular. Puterea motrică urma să fie de cca. 100 HP, produsă de două motoare, unul mai mic și altul mai mare. Toate aparatele necesare uzinei electrice erau moderne și conectate la o tensiune de 220/380 curent alternativ. Pentru început trebuiau instalate 100 de lămpi pentru iluminatul public în locurile stabilite de Primăria Orașului Mizil. Aceasta a acordat concesionarului, pe timp de 25 ani, dreptul exclusiv de a produce și distribui energie electrică, atât pentru iluminatul public, cât și particular; se pune la dispoziția concesionarului stâlpii necesari pentru instalarea rețelei electrice și obținerea aprobărilor necesare de la forurile superioare.

Prețul curentului pentru particulari a fost stabilit la 17 lei, în timp ce primăria, edificiile ei și iluminatul străzilor aveau o reducere de 25%. Pentru întreținerea lămpilor necesare iluminatului public, primăria se angaja să plătească pentru fiecare Watt 7 lei anual.

Concesionarii primeau din partea primăriei dreptul exclusiv de a face instalații particulare pe toată perioada concesiunii. Prețul instalației electrice la particulari trebuia să fie de 340 de lei de loc de lampă. Plata acesteia se făcea 50% la comandarea instalației și 50% la terminarea ei. Contoarele electrice se montau și se închiriau de concesionari pentru suma de 20 de lei lunar. Legătura principală pentru fiecare instalație cu rețeaua principală costa 550 de lei. Contractul mai stabilea ca începerea lucrărilor la instalația uzinei și a rețelei electrice să aibă loc în primele 15 zile după obținerea tuturor aprobărilor, iar punerea în funcțiune să se realizeze cel mai târziu, în patru luni și jumătate de la întocmirea contractului³⁹.

³⁸ Ibidem, dosar 8/1928, f. 154, 214, 235.

³⁹ Ibidem, f. 248-250.

La 29 august 1933, Primăria Orașului Mizil a primit avizul favorabil pentru începerea lucrărilor din partea Ministerului Industriei și Comerțului, Direcțiunea Energiei⁴⁰.

Lucrările s-au desfășurat relativ repede, ținând cont că la 5 decembrie 1933 primăria știa că societatea a început să ilumineze o parte din oraș și dorea lămurirea unor chestiuni privind stadiul în care se aflau lucrările rețelei electrice, puterea becurilor și locul lor de amplasare, stabilirea unui calendar al iluminatului, avertizând în același timp cu neplata curentului consumat în mod inutil⁴¹. Răspunsul concesionarilor a constat în trimiterea „Calendarului privind stingerea lămpilor de stradă” și a unei reclamații, prin care primăria era informată că unele persoane din oraș, dorind să-și facă instalații electrice în casele lor, refuzau instalarea prin firmă, realizând acest lucru cu meșteri particulari, ceea ce contravenea contractului de concesiune⁴².

Dar nu aceasta era marea problemă a Uzinei electrice din Mizil. Cele două motoare au avut de la început o stare de funcționare defectuoasă, determinând dese întreruperi ale curentului electric și furnizarea energiei la un preț ridicat, care să acopere, în parte, cheltuielile pentru reparații. Astfel, în anul 1935, primăria a plătit curentul electric consumat pentru iluminatul public și a edificiilor ei cu sume lunare cuprinse între 14.198 și 23.060 lei⁴³.

În aceste condiții, la 12 octombrie 1935, primarul Emil Diaconescu a avertizat Uzina electrică că în conformitate cu contractul de concesiune (art.7) după expirarea a doi ani de la funcționarea uzinei, prețul curentului electric trebuia fixat după cel al Buzăului și anume cu 2 lei mai mult. În acel moment la Buzău 1 kw/h costa 12 lei, deci trebuiau încasați de la particulari 14 lei /kw/h, iar de la primărie cu o reducere de 25%⁴⁴.

La sfârșitul anului 1935, Uzina electrică din Mizil se afla în imposibilitatea furnizării energiei electrice. A urmat o perioadă problematică din acest punct de vedere, pentru locuitorii comunei care, prin reprezentanții săi, au cerut la 8 octombrie 1937 domnului primar „a face toate demersurile ce va crede de cuviință și pe orice cale ca orașul Mizil să aibă lumina electrică așa cum cer necesitățile unui oraș din secolul al XX-lea”⁴⁵.

Până la punerea în funcțiune a motorului Diesel Deutz de 100 H.P., la 9 decembrie 1937, s-a făcut o convenție între Uzina electrică Mizil și Moara

⁴⁰ Ibidem, f. 254.

⁴¹ Ibidem, dosar 1/1933, f. 9.

⁴² Ibidem, f. 4.

⁴³ Ibidem, f. 50-88.

⁴⁴ Ibidem, f. 68.

⁴⁵ Arhivele Naționale Istorice Centrale, (în continuare A.N.I.C.), fond *Ministerul de Interne*, dosar 892/1938, f. 24.

Mizilului pentru a se livra curent electric în permanență⁴⁶. Totodată s-a stabilit că Uzina electrică Mizil va transporta și instala, cu personal propriu, la Moara Mizilului, în sala de mașini, generatorul marca Gantz și va muta aici atât tablourile de distribuție a curentului, cât și contoarele iluminatului public și particular. Uzina se obliga să plătească Moarei Mizilului pentru fiecare zi de furnizare de energie suma de 2500 de lei pentru iluminatul orașului între orele 16.30 – 6.30, pentru iluminatul particular și între orele 18.00 – 6.30 dimineața, pentru iluminatul public. Întreruperea iluminatului până la 3 ore din cauza motorului sau a transmisiei nu se scădea din drepturile fixate pentru Moară; dacă intervenea însă o altă întrerupere înainte de ora 6.30, se scădea pentru tot timpul întrerupt câte 150 de lei pentru fiecare oră când nu s-a produs lumină. Obligațiile de plată în contul Uzinei electrice erau făcute de primărie la 1-3 și 15-18 ale fiecărei luni. Durata convenției era nelimitată; în caz de neplată la termenele fixate Moara va rezilia convenția, iar pentru întreaga sumă datorată de Uzină va fi urmărită direct Primăria Mizil⁴⁷.

Situația era rezolvată pentru moment, deoarece uzina nu avea posibilitatea financiară de a achita motorul necesar. Moara în schimb a amenințat că va întrerupe curentul electric și tot orașul va rămâne în întuneric, dacă problema motorului nu se va soluționa⁴⁸.

În aceste condiții, proprietarii uzinei au refuzat să revină de la Brașov. Această situație a durat pentru că în februarie 1938, primăria ruga Comenduirea Pieței Brașov să-i trimită pe cei doi urgent la Mizil pentru că exista riscul întreruperii totale a curentului electric în întreg orașul⁴⁹.

În ziua de 16 mai 1938, primarul Mizilului a înaintat un memoriu prefectului județului Buzău în care prezentând situația, a cerut rezilierea imediată a contractului de concesiune⁵⁰.

La mijlocul lunii iunie 1938, cei doi concesionari au fost dați în judecată, pentru înstrăinarea de bunuri care aparțineau Uzinei electrice⁵¹.

Din dorința de a asigura iluminatul urban, „Primăria și-a luat dreptul de a instala în uzină motorul și cele necesare iluminatului străzilor și locuințelor particularilor, punând la dispoziție instalațiile existente”⁵². Primarul, căpitanul în rezervă I. Guliano, a informat cetățenii că va asigura electricitate străzilor,

⁴⁶ D.J.A.N.BZ., fond *Primăria Oraș Mizil*, dosar 1/1933, f. 89.

⁴⁷ A.N.I.C., fond *Ministerul de Interne*, dosar 892/1938, f. 23.

⁴⁸ D.J.A.N.BZ., fond *Primăria Oraș Mizil*, dosar 5/1936, f. 2.

⁴⁹ Ibidem, dosar 1/1938, f. 19.

⁵⁰ Ibidem, f. 60.

⁵¹ Ibidem, f. 89.

⁵² Ibidem, f. 34.

instituțiilor oficiale, medicilor, farmaciștilor, persoanelor oficiale și în limita posibilităților restaurantelor, cofetăriilor, librăriilor, etc⁵³.

Toată această situație a determinat întârzierea întocmirii la timp a bugetului pentru exercițiul 1938/1939. Ministerul de Interne a cerut rezolvarea urgentă a situației, astfel că în informarea inspectorului general administrativ Stavri-Zărnești din 11 august 1938 se menționa faptul că s-au plătit în plus 202.607 lei peste consumul de curent furnizat în perioada 9 decembrie 1937-27 aprilie 1938⁵⁴. În cazul în care primăria nu se va putea despăgubi din averea concesionarilor de sumele plătite peste ce li se cuveneau pentru curentul furnizat iluminatului public, vor fi urmăriți foștii primari din ordinul cărora au fost făcute plățile⁵⁵.

La 29 octombrie 1938 Direcția Administrației Locale din cadrul Ministerului de Interne era informată că Primăria Mizil are nevoie urgentă de minim 1.000.000 de lei pentru aducerea cablului electric de la Societatea „Concordia”, deoarece orașul se afla în întuneric, luminat cu lămpi de petrol⁵⁶.

La 18 noiembrie 1938, Prefectura Județului Buzău era informată că pentru suma de 1.300.000 de lei, întreaga avere a Uzinei electrice a trecut în patrimoniul orașului Mizil⁵⁷. În final, la 23 decembrie 1938, Tribunalul Buzău a hotărât rezilierea contractului de concesiune, cu obligația Primăriei Orașului Mizil de a prelua tot activul și pasivul uzinei electrice⁵⁸.

Se poate concluziona că pași importanți în modernizarea sistemului de iluminat public al orașelor românești s-au făcut în perioada interbelică. Problemele orașului românesc derivau în primul rând din lipsă de fonduri, prin urmare dorința de aliniere la standardele europene ale momentului nu era deloc ușor de realizat. Timpul era deosebit de scurt, fondurile insuficiente, dar dorința de înnoire era foarte mare.

Acest proces de ameliorare a iluminatului public a fost unul permanent și costisitor și a reprezentat o certitudine a gradului de modernizare a societății românești la mijlocul secolului al XX-lea.

⁵³ Ibidem, f. 37.

⁵⁴ A.N.I.C., fond *Ministerul de Interne*, dosar 892/1938, f. 26.

⁵⁵ Ibidem, f. 21.

⁵⁶ Ibidem, f. 31.

⁵⁷ D.J.A.N.BZ., fond *Primăria Oraș Mizil*, dosar 1/1938, f. 195.

⁵⁸ Ibidem.

ANEXA 1

Calendarul privind stingerea lămpilor de stradă (anul 1934)

LUNA	ZIUA	ORA STINGERII
Ianuarie	1-31	6
Februarie	1-15	6
	16-28	5 1/2
Martie	1-15	5
	16-31	4 1/2
Aprilie	1-15	4 1/2
	16-30	4
Mai	1-15	3
	16-31	3
Iunie	1-30	3
Iulie	1-31	3
August	1-15	3 1/2
	16-31	4
Septembrie	1-15	4
	16-30	4 1/2
Octombrie	1-15	5
	16-31	5 1/2
Noiembrie	1-15	5 1/2
	16-30	6
Decembrie	1-31	6

D.J.A.N.BZ., fond *Primăria Oraş Mizil*, dosar 1/1933, f. 15.

ANEXA 2
BORDEROU

De sumele avansate Uzinei electrice Mizil, de către Primăria Mizil în contul luminatului electric de la 1 Decembrie 1937 la 31 Martie 1938

Lei 37.755 - sumă dată de primărie în contul luminatului la 1 Decembrie 1937.

Lei 592 – plătit impozitele către Stat ale Uzinei cu chit. Nr. 5315 din 9 ianuarie 1938.

Lei 863 – chitanța D-rei Clara Marcovici din 7 Decembrie 1937 cu care sumă a cumpărat timbre pentru facturi.

Lei 1.820 – chitanță Al. Gh. Dumitrescu transport la București pentru a scoate de la Ministerul Industriei și Comerțului Direcția Energiei autorizație ca Dinamul electric să fie mutat de la Uzină la Moara Mizil.

Lei 17.500 – chitanță Moara Mizilului pentru consum pe timpul de la 9-15 Decembrie 1937.

Lei 5.000 – bonul D-rei Marcovici din 13 Decembrie 1937 pentru plata combustibilului necesar Uzinei.

Lei 5.000 - bonul D-rei Marcovici din 23 Decembrie 1937 pentru plata combustibilului necesar Uzinei.

Lei 338 – chitanța I. Ștefan secretarul primăriei din data de 2 ianuarie 1938 delegat la Tribunalul Buzău în procesul de custodie al Uzinei.

Lei 17.500 – chitanță Moara Mizilului cu data de 16 Ianuarie 1938 pentru consumul 1-15 Ianuarie 1938.

Lei 3.100 – două bonuri D-ra. Marcovici cu data de 5 Ianuarie 1938 cu care sumă s-au preîntâmpinat cheltuieli de impozit, cifră de afaceri, deplasare.

Lei 40.000 – chitanță Moara Mizilului cu data de 16 Februarie 1938 pentru plata consumului 15-31 Ianuarie 1938.

Lei 500 - chitanța I. Ștefan secretarul primăriei din data de 7 ianuarie diurnă și transport la Ploiești pentru o zi împreună cu dl. consilier Mangu, pentru găsirea unui grup electrogen.

Lei 4.000 – chitanța Iane Dafa din 12 Februarie 1938 pentru plata combustibilului consumat de Uzină.

Lei 20.000 – Bon Moara Mizilului din 18 Ianuarie 1938 pentru consum 1-15 Ianuarie 1938.

Lei 1.500 – chitanța Mișu Ștefănescu pentru pulverizatorul motorului de 80 H.P. montat pe când motorul era în funcțiune.

Lei 37.500 – bon Moara Mizilului cu data din 28 Februarie 1938

Total Lei 192.968 - De Reportat

Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond *Ministerul de Interne*,
dosar 892/1938, f. 22.

ANEXA 3
Recapitulația
Proiectului de buget al oraşului Mizil
pe exercițiul 1938/1939

Nr. Crt.	Natura Veniturilor	Prevederea anului precedent	Sumele votate de Cons. Com.	Sumele aprobate
	PARTEA I-a Cap. I Venituri ordinare			
1.	Venituri încasate prin Stat	598.069	477.500	
2.	Impozite Comunale	255.200	313.400	
3.	Taxe Comunale	515.000	585.200	
4.	Taxe în baza art. 194 din legea ad-tivă	499.000	552.000	
5.	Venituri diferite	1.100	1.200	
6.	Venituri din averi mobiliare	10.300	36.600	
7.	Venituri din averi imobiliare	1.000	1.000	
8.	Rămășițe de încasat	511.000	340.000	
	Totalul veniturilor ordinare	2.411.359	2.307.100	
	Cap. II Venituri extraordinare			
1.	Venituri extraordinare	354.379	379.000	
2.	Sold consemnat B.N.R. pentru aeroportul comunal			
	Totalul veniturilor extraordinare	354.379	379.000	
	Cap. III Venituri cu destinație specială			
	Veniturile drumurilor			
1.	Fondul cu destinație specială dat de	552.862	458.500	
2.	lege	62.000	40.100	
3.	Fondul special pentru iluminatul public	20.000	4.669	
4.	Fundațiuni și legate	4.669	200	
	Totalul veniturilor cu destinație specială	639.531	503.459	
	Total General al veniturilor	3.405.279	3.189.569	

Nr. Crt.	Natura Cheltuielilor	Prevederea anului precedent	Sumele votate de Cons. Com.	Sumele aprobate
	PARTEA I-a			
	Cap. I			
	Cheltuieli ordinare			
1.	Administrația comunală (personal)	661.100	649.100	
2.	Administrația comunală (materiale)	162.000	165.700	
3.	Administrația bunurilor comunale	34.000	34.239	
4.	Învățământul și Culte	192.000	185.000	
5.	Ocrotiri Sociale	30.400	54.400	
6.	Serviciul de incendiu	352.459	396.016	
7.	Serviciul Veterinar și Zootehnic	215.000	340.000	
8.	Salubritate	40.880	47.700	
9.	Subvenții	231.838	42.000	
10	Cheltuieli diverse	452.637	240.000	
11	Rămășițe de plată	---	101.100	
12	Fondul pentru deschideri de credite suplimentare și extraordinare	39.055	51.845	
	Totalul cheltuielilor ordinare	2.411.369	2.307.100	
	Cap. II			
	Cheltuieli extraordinare			
1.	Cheltuieli extraordinare	354.379	379.000	
2.	Sold consemnat B.N.R. pentru aeroportul comunal			
	Totalul cheltuielilor extraordinare	354.379	379.000	
	Cap. III			
1.	Cheltuieli cu destinație specială			
2.	Serviciul tehnic și al drumurilor			
3.	Fondul cu destinație specială dat de lege	552.862	458.500	
	Fondul pentru iluminatul public	62.000	40.200	
		20.000	4.669	
	Totalul veniturilor cu destinație specială	639.531	503.469	
	Total General al veniturilor	3.405.279	3.189.569	

Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond *Ministerul de Interne*, dosar 892/1938, f. 27.